

Duchovosti a osobnosti nelze připisovat tělesům světovým a světu.

Pohnutka hypostasování jest v tom poznání, že osobnost znamená schopnost, býti samostatnou příčinou; neboť jen osobnost může se sama určit k činnosti. Jestliže přírodní síly jsou pojímány jako myslící a chtějící bytosti, jest to chyba a slabost myšlení, poněvadž fakta skutečnosti k tomu neoprávnují.

Jen tehdy, jde-li o první a nepodmíněnou příčinu skutečnosti, musí ona býti myšlena jako osobnost, a to dokonalá osobnost (zbavená podmíněnosti osobnosti lidské, což někteří nazývají nepřesně a nemožně nadosobnosti), a sice z důvodů zákona příčinnosti. Tento všeobecný zákon myšlení, poznávání i jsoucnosti a dění žádá příčinu, která sama sebou trvá a sama sebou působí, je činná. A tu jen dokonalá osobnost může býti takovou první, vše vysvětlující příčinou, poněvadž jen osobnost má se v moci a jen dokonalá osobnost má se dokonale v moci. První příčina musí být osobní zrovna tak jako dokonalá, má-li něco vysvětlovat. První příčina musí být skrz na skrz sebou určována, to jest nesmí mítí nic v sobě, co by nebylo určeno jí samou, totiž její podstatou, jejím myšlením, její vůlí; jinak by potřebovala určení jinou příčinou, a nebyla by nejvyšší příčinou. Nejvyšší příčina musí býti nejvyšší osobnost. Neosobní věc nemůže býti vpravdě dostatečnou příčinou. Nejvyšší příčina znamená oproti věci a účinku převážnou dokonalost a — osobnost.

To je smysl hypostasování v náboženské víře; nic jiného. Bůh jest osobnost, ovšem ne lidská, ale božská, to jest absolutně dokonalá, sama sebou bytující a působící.

Jen toto hypostasování v náboženské víře má opodstatnění v logicky správném a nutném myšlení a ve skutečnosti.

F. Pokorný:

K DEMLOVU SVĚDECTVÍ.

(Jakub Deml: *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*. 1931. Plejada, Praha.)

Kniha má 554 strany. Napsal ji katolický kněz, spisovatel, který se hodně stýkal písemně i osobně s dnes zesnulým básníkem. Čtenář tedy právem očekává, že se z ní doví mnoho zaručené pravdy, úměrně podle rozsahu knihy a naznačených okolností. Vedle toho si připomeňme, že Svědectví vydal římskokatolický kněz, který ode dávna byl v rozporu s oficiálními představiteli své církve pro své celoživotní *hledání pravdy* — tak aspoň sám dával na srozuměnou a tak se vytvořilo veřejné mí-

nění o jeho persekuci (byl suspendován, nesměl sloužit mši; dnes je se svou církví usmířen). Když pak na str. 10. ve Svědectví čteme, jak si Deml zaníceně cituje z Durychovy Sedmíkrásky místo o odpovědnosti života, postaveného tváří v tvář smrti, když dále Deml na to navazuje slovy „autor této knihy jest právě v tomto třetím a posledním období svého života“, naše naděje na obsah Svědectví rostou; neboť upomíná-li věk svým „memento mori“ na jedinou spolehlivou hodnotu života, na cenu a smysl pravdy, dovede-li mu do pera svítiti větami „upadli jsme skutečně hluboko, jestliže snášenlivost nebo soucit zaujaly naše duše *misto lásky*“, „svět tolik si oblíbil *houpavé kolísání*“, čekáme důvodně, že svědectví vyzní podle toho. Což není ten úvod zřejmou přísahou a nejsvětější symboly a hodnoty? Bylo by možno po takové quasi-přísaze vydati svědectví křivé, zaujaté, nabitě vášněmi, vědomým překrucováním nebo takovými skutečnostmi, jež by byly přetaveny a odlity na malichernické bůžky zájmů svědkových?

Tak se ptáme a pod dojmem sugestivního úvodu Demlova začínáme čísti jeho svědectví o Otokaru Březinovi.

Čeká nás bolestné rozčarování, těžko dočítáme. Nevadí nám ani tak krasomalba Demlových vět, tu a tam porušovaná bloyovským siláctvím zašlé doby; něco horšího: Demlovo svědectví rve naše představy o básníku harmonií a představuje nám ho v soukromém životě v podobě namnoze protikladné, než jak jsme Březinu poznali z jeho literární tvorby. Odkud ta nesrovnalost, ptáme se zklamáni a pohoršení. Odkud ten dvojitý Březina? Jeden — ten, k němuž jsme přilnuli a jež známe — idealista, duch povznesený, dotýkající se svým geniem hranic Věčna, ba hranice ty jasnovidně pronikající, — a druhý Březina, Demlův, malodušný skeptik, periferní rozumec, skoro pomlouvač a člověk bez praktického zájmu o ožehavé bolesti doby...

Tak se ptali i literární kritikové a již bezmála čtvrt roku čítáme jejich rozuzlení: Deml nemluví pravdu, Deml překrucuje, Březinovi vkládá do úst výroky, které jsou ve skutečnosti Demlovy, Deml zneužívá básníka k vyrovnávání svých vlastních účtů.

Máme však ztratiti víru v lidské svědectví vůbec? Je kniha Demlova epilogem procesu, v němž dobový vývoj a neblahé dokumenty ztrhaly zbytky nimbu, jímž tradice opředla hlavu a ústa katolického kněze? Jsme oprávněni považovati určitá místa ve Svědectví za předem vyvrácená nebo lehce vyvrátitelná? Jsme v pokušení uvěřiti, že zlý démon doby hypnotisoval autora Svědectví, že mu v magnetickém spánku uložil, aby nám vyrval ze srdcí úctu k největším lidem století a víru v nejcennější zisky světového vývoje; a to rafinovanou metodou, nastrčením mravní autority jedné z takových světlych osobností — samého Otokara Březiny. Případá nám to jako nepěkná a zlá ironie, ale ne horší

než ta, která strhává místa s mystické rozhledny harmonií do louže svárlivých a rvavých oblud nejnižšího života.

Avšak přes to vše křesťanské svědomí zdržuje, abychom i v tom pokušení pronesli svůj soud. Netroufáme si to, i když četba Svědectví se nám zdá přesahovati meze vkusu a budí protest kritického i mravního zájmu duše. Vidíme ovšem, jak Deml svým Svědectvím staví Březinu do těžkých rozporů osobnostních. Proti mistrovi, jak ho známe z jeho díla, z dosavadních úryvků jeho soukromého života i z jiných svědectví, staví Deml ve svém Svědectví jakéhosi dvojníka, který popírá Březinu nám známého; básník práce, víry, lásky, síly, propagátor života jednotného, učeného, dobře duchovně organizovaného, jeví se sklíčkem Svědectví co desperát a vrtošivec, jízlivý a zaujatý pozorovatel, bezmála rozvratník a zpátečník. Básník Stavitelů chrámu je ve Svědectví postaven proti ideám demokratickým. Dvojník Březinův ubližuje prezidentu Masarykovi, před námi svědky, kteří jsme nedlouho před básníkovým skonem viděli ty dva muže v ideové i osobní harmonii. Jíž již bychom přisvědčili, že Deml ve svém Svědectví opravdu Březinou kryje své vlastní antipatie, zvláště když tam přicházíme na osobní poznámku, jedinou příznivou v celé knize, o „gestu, o němž se ještě za 500 let bude mluvit“, že totiž Masaryk sesypal řěřavé uhlí na hlavu Demlovu a za jeho ubližování se mu odměnil darem na kostel. Zdá se nám neuvěřitelným, že by byl Březina pronesl některé výroky o Masarykovi, na př. onen, „že svým kriticisem odstranil všechna náboženství, nejen katolické, nýbrž všechna“. To že by byl řekl Březina, který se ve skutečnosti nepřiklonil k žádnému stávajícímu náboženství úplně a v náboženské otázce šel svou vlastní cestou, nezávisle na církvích? Takové rozpoznání v kriticismu Masarykově že by byl učinil člověk, který ve svých hlubokých básních pevně věřil, že náboženství ve své podstatě jest neodstranitelné? A dokonce že by byl toho výroku užil o Masarykovi, v němž jen slepý nevidí ducha náboženského a jehož projevu o náboženské otázce nečetl jen člověk duševně negramotný?

Opět je tu pokušení věřiti, že Deml snižuje a pokřivuje Březinu a chce ho po smrti učiti, aby nerozeznával mezi náboženstvím a církevnictvím.

A k tomu teď věci, které jsou přímo předmětem našeho zájmu. V Demlově Svědectví Březina z velmi omezeného hlediska se vyjadřuje o Husovi, Wiclefovi, Komenském, o reformaci, protestantismu, o dru Farském, F. Bílkovi a o československé církvi. Snad později mi bude možno se zabývatí narážkami ve Svědectví na stránkách: 30, 50, 88, 205, 208, 216, 227, 244, 251, 253—6, 260, 272, 277—8, 284, 289, 299, 312, 325, 346, 367, 377, 411, 428, 501, 515—6, 521, 529 atd. Nyní však jde především o to, máme-li i co příslušníci své církve, o jejímž nábožensky obrodném poslání jsme přesvědčení, pozbytí víry v lidskou spravedlnost Březinovu

a v jeho jasnovidného genia nebo nechati v sobě zhroučiti aspoň představu o básnikově důslednosti a počítati i jej mezi všední postavy světa, o kterém Deml již na jedné z prvních stránek zjišťuje, že „tolik si oblíbil houpatvé kolísání“.

I zde však při bolestném rozhodování počkejme s úsudkem. Demlovo svědectví, nepříznivé osobnosti Březinově, jest zatím prýtelem jen Demla. I ve své venkovské opuštěnosti, takřka v duchovním vyhnanství svého pozemského života, mluvil i s jinými a stejně důvěrně, jako s Demlem. Březinův kongeniální přítel mistr Frant. Bílek by také měl být slyšen. Doufejme, že i on promluví; v zájmu pravdy i památky zvěčnéleho. Má přece obsáhlou korespondenci s Ot. Březinou, měl s ním i osobní hojně styky. Nedá se mysliti, že by umělec hloubky Bílkovy se dal disgustovati některými místy v Demlově Svědectví do té míry, aby nevydal svědectví své. To jest tedy problém budoucnosti. Nejde o Demla, jde o Březnu. A studium jeho básnické a lidské osobnosti nemůže být vymezeno jen dvěma prameny, tak protichůdnými: na jedné straně literárním dílem Březinovým a na druhé straně Svědectvím Demlovým.

„
*
Překvapující obrat v posudcích Demlovy knihy způsobil v poslední době Karel Čapek svým článkem „Svědectví o Jakubu Demlovi“, který byl otištěn 20. září 1931 v Lidových novinách. Čapkův článek má tendenci zachrániti mravní stránku Demlova Svědectví, ovšem na úkor kvalifikace jeho osoby. Březinovu osobnost vedle toho vysvětluje podle zásady německých moralistů „aber wir Menschen sind so schwach“. Čapek píše:

Je přirozeno, že nám všem musí záležet na uchování uctivé a ozářené památky Březinovy; ale ne za cenu krivdy na někom jiném. Žádná legenda nestojí za to, aby vrhala nespravedlivý stín na druhé. Není pochyby, že Jakub Deml neučinil dobře vydav své hovory s Ot. Březinou; ale od této chyby je ještě daleko k vědomému falšování slov a názorů Březinových. Jakub Deml ublížil památce Březinové; to však nás neopravňuje přisoudit Demlovi vinu jinou a těžší.

Když jsem listoval v Demlově Svědectví a nalézal místa, která na tolika stranách vzbudila pohoršení, vzpomínal jsem na hodiny a dny, které jsem mohl ztrávit s Otokarem Březinou; mohl bych je spočítat na prstech, ale tím lépe jsem je podržel v paměti. Leckteré místo v Demlovi se ve mně ozvalo souzvučnou vzpomínkou: tak o věcech, tak o lidech mluvil i se mnou Březina — s výhradou odstínů; o to nebo ono jsem se s ním kdysi přel; ten nebo onen jeho názor mne tehdy zabolěl zklamáním. Bylo by ušlechtilejší jej nepublikovat; ale stalo-li se to, máme právo jej vydávat za podvrh a lež? Ledacos, zdá se, Deml dost přesně nepochopil; ale málokdo by postačil na Březinův kulturní eklekticismus a universální erudici. Na Otokara Březinu je Jakub Deml svědkem poněkud naivním; ale pokud mohou podle své zkušenosti soudit, není svědkem krivým.

Svědectví Demlovo — stejně jako každé jiné — selhává v tom, co na Březinových hovorech bylo nejkrásnější: to, co jsem kdysi srovnával s preludováním varhanika, který pro svůj vlastní požitek spřádá hudební mo-

tivy a variace v umné a bohaté kontrapunkci; byly to chvíle, kdy se Březina odpoutal od skutečnosti a prostředí a splýval s jakýmsi duchovním absolutnem, kdy snoval nekonečnou filosofickou meditací na motivy Buddyho a Platona, Krista a Sokrata, staré mystiky a nejnovější fyziky. Avšak tam, kde se Otokar Březina v tématickém vlnění svého hovoru obracel k věcem pozemským a časovým, nechával často ve svém posluchači pocit zklamání a skoro hrůzy. Jakže, je opravdu tak málo víry, tak málo optimismu, tak málo — řekněme to slovo — velkodušného idealismu v tomto velkém a vzletném duchu? Nemá více co říci, nemá více věc věřit, nezírá do nějaké jiné a vyšší budoucnosti? Ve velikých lidských otázkách, ať se jmenují odzbrojení nebo náprava sociálních křivd, světový mír a spolupráce, sblížení národů a ras, království boží na zemi, v těch velikých průhledech a nadějích do lepšího příští nebýval Březina jenom skeptikem, ale spíš malodušným a provinciálním skeptikem. Jaksi se ocitl mimo ty velké duchovní proudy, které přese vše vanou dnešním nevykoupeným světem; Březina nemíval k nim o mnoho více co říci než nedůvěřivé kritické glossy a invektivy namířené spíše proti osobám než proti ideám. A právě tady mluvívaly z jaroměřického askety divné a malicherné hořkosti, jeho antisemitismu a omezený nacionalismus, jeho politické sotisy stranně informovaného čtenáře novin, jeho osobní zatjatosti a nedostatek lidského vztahu... Tady si jeho posluchač s lítostí uvědomoval, v jaké duševní samotě, v jakém vyřazení ze světa činných a aktuálních hodnot žije duch tak povznesený. Byla v tom snad i chabost vůle uvězněné v těle tak křehkém a slaboučkém, neboť účast na živých ideálech by znamenala bojovnictví, konec kvietismu, konec toho samotářského preludování. — Budiž tomu jakkoliv: to, co neradi čteme ve Svědectví Jakuba Demla, jsme tak přibližně slyšeli i z úst básníka v době, kdy — ví bůh z jaké vnitřní krize a nedůvěry — přestal rámcem dávat své poselství věčným písmem. Bylo to zklamání tím citelnější pro toho, kdo měl příležitost poznat vůdčí kulturní duchy jiných národů s jejich velkorysou vírou a horoucí účastí na díle budoucnosti. Soudnější a taktnější přítel Březinův by byl lépe než Jakub Deml rozlišil, co z projevů jaroměřického „starého z hory“ náleží básníkovi a co náleží jeho malému prostředí; Deml nám zkesřil Otokara Březinu ne tím, že by k jeho slovům něco neprávem přidal, nýbrž tím, že nedovedl třdit. Je škoda, že Jakub Deml, jeden z Březinových nejbližších, mu neprokázal lepší službu; ale není v zájmu historické ani mravní pravdy, aby legenda o jaroměřickém svěťci byla vykupována těžkou křivdou na jeho nekritickém svědkovi.

O Březinovi je dávno poruce několik svědectví, která ovšem nejsou v rozporu s jeho známou osobností. Letmo se dotknou některých, která jsou ve vztahu s obsahem Demlovy knihy.

K otázce reformační aspoň: Březina prošel v mládí kulturou husitské reformace a mistra Jana Husí. Doklady viz v 6. sešitě LVI. ročníku Listů filologických, kde na str. 366—369 je otištěna Březinova báseň „Hus“ („Zří, Čech že mstí se ve zápalu svatém nad jeho smrtí, bojovný zří ryk, zří paže české mávat se palcátem, zří Čech že věrný boží bojovník“).

Dr. E. Chalupný cituje v Sociologické revui 1930, co mu Březina řekl r. 1907: „V českém národě katolicismus nikdy nemohl najít příznivé půdy. Přijal katolickou víru zevně, ale nezakořenila se v něm. A když po několika staletích přece počala do něho vrůstati, tu vzepřel se křečovitě veškeren český národní organismus a vyvrhoval katolický živel ze sebe v záchvatech, které málem by jej byly stály život a kterým říkáme česká reformace.

Naproti tomu prosté křesťanství Bible bylo Čechům blízké a přístupné!

Dále: „Prager Tagblatt“ ze dne 26. března 1929 (tedy den po Březinově skonu) přinesl názor, že vývojová linie Březinova po celý život postupovala důsledně cestou, kterou zahájil básník již jako sekstán telčské reálky, když r. 1886 napsal zmíněnou báseň „Hus“. V P. T. čteme: „Přinášíme ukázkou z článku Frant. Werfla: Husitství jest nezničitelná, byť po staletí ničená tvůrčí tradice českého národa. Jeho význam není správně chápán a mimo to falšován. Není to (husitství) nikterak výbuch dlouho potlačované národní zášti, za niž je rádi vydáváme, nikoli: je to jen nejvyšší a nejčistší povnesení se k svatému životu, jež nám daroval pozdní středověk. *Že jest husitství tvořivou tradici, toho důkazem jest nám neobyčejná rytmická shoda duchů časově tak od sebe vzdálených, jako Chelčický, Komenský a Otokar Březina.* Náš současník Březina jako by byl ještě příslušníkem staré česko-bratrské církve, jeden z „Bratří společného života“ nebo jeden z „Unitas fratrum“. Každá z jeho básní jest obec, vyšší bratrství. Nápadná jest také podoba s vnitřním slohem Komenského, třebaže Komenský psal většinou latinsky. Srovnajme jen tituly, které dával spisovatel díla „Orbis pictus“ svým knihám a tituly děl Březinových! „Hlubina bezpečnosti“, „Ráj srce“, „Truchlivý“ nazývá Komenský tři ze svých spisů. V jiných pokouší se Komenský podivnou mystickou architektonikou vybudovat „Pan-sofii“ podle plánu Šalomounova chrámu. A nyní přemysleme o Březinových titulech. „Stavitelé chrámu“, „Větry od pólů“. *Zdaž nevyčítíme již z těchto nahodilých známek hluboký, pozvolný, plně znějící tepot téže krve?* — Budíž tu ještě jednou zdůrazněno: Husitství není negativum, není národnostní vzpourou, vytrysklo ze zášti proti německví, jest svatým pudem celého národa k znovuzrození. Vrstevníci nebudou ochotni mně věřit. Neboť nic není naší době méně pochopitelné, než důvody duchovní. Proto také v dnešních dějinách za vším se vidí jen pohnutky a příčiny národohospodářské. Jest nad veškeru představu, jak hrozné bylo utrpení, jež tento národ sklídl za svou ušlechtilou snahu po božím státě. Nejhorší údobí Střední Evropy bylo v Čechách překonáno. Vpravdě lidská ušlechtilost mravů, prostý způsob života, bratrství, dobrá směs německé poctivosti a nesmírné slovanské pokory před Bohem a bratrem, národ, řeč, vše bylo rozdupáno a zničeno násilím. *Velký básník Otokar Březina jest ryzi projev tvořivé substance českého národa. Žije v něm mystický humanismus tábořských republik, žije v něm ona laskavost v pathosu, která se plnozvučně vznáší řadou srdečně ryzích melodií Smetanovy hudby.*“

Ke katolictví Ot. Březiny a k jeho odporu proti čl. církvi, což obojí Deml ve svém Svědectví tak zdůrazňuje:

Podle dra Chalupného zní vlastní výrok Březinův: *Katolicis-*

mus je svět románsko-germánský.“ Dr. Chalupný pokračuje v Sociologické revui (roč. 1930): „S tohoto stanoviska byla mu (Březinovi) sympatickou církev československá. R. 1920 řekl: ‚Bylo by dobře ji podporovati. Jaký by to byl účinek, kdyby ve všech chrámech lidu bylo kázáno a přisluhováno svátostmi v českém jazyku a duchu!‘“

V Českém zápase 1930 na str. 182 čtu v prvním sloupci dole: „Naprosto nemíníme Březinu reklamovati pro ČČS. V náboženské otázce šel cestou svou vlastní, neodvisle od církví. Ani proto nebudeme Březinu pro sebe reklamovati, že do posledních chvíl byl v nejprátelejším vztahu k našemu bratru, mistru Frant. Bílkovi. Ale opět vidíme, jak potměšilé jsou metody klerikálního tisku, který, jako katolická ‚Česká stráž‘ z 25. IV. t. r. nestoudně napíše, že Březina o ČČS smýšlel krajně nepřívznivě. Krajně nepřívznivě smýšlel Březina o něčem jiném, když před smrtí se vyjádřil Demlovi o Demlově překladu traktátu ‚O nejvyšší svátosti‘ slovy: ‚Píšete-li o lebedě nebo o koze, sloužíte tím více Bohu než těmi překlady.‘ A Deml je tak dobrácký, že to veřejně tiskem přízná a týmž dechem se snaží obhájit ‚katolické smýšlení Březinovo.‘“

Deml sám nám kdysi vylíčil poslední okamžiky básníkovy života: byl u Březinova smrtelného lůžka. Nabízel se básníkovi, že jej po katolicku zaopatří svátostmi. Březina tuto nabídku *državně odmítl* a jak Deml příznává, považoval ji za *urážku*. Dr. Chalupný v „Národním osvobození“ z 3. V. 1930 o tom píše: „Je pochopitelné, že Březina, jindy mírný a laskavý, a k Demlovi zvláště přívětivý, se rozčílil, když Deml tak zásadní prohlášení jeho ignoroval a druhý den mu přišel nabízet ceremonii katolickou, t. j. vnučovat umírajícímu něco, v co tento naprosto nevěří. Demlovi ani to nestačilo, i nabízel Březinovi ‚milosrdnou sestru z kláštera‘, ale Březina zase odmítl. Ani na tom však nebylo dost: po Demlovi přišel nabízet Březinovi katolickou ‚svátost umírajících‘ ještě farář z Mor. Budějovic. Toho Březina k sobě už ani nepustil.“ Deml pak sám konstatuje (v Šlépějích XII. svaz.): „Za celý život svůj nedopustil se Březina takového skutku a morav. budějovický pan farář byl prvním a jediným návštěvníkem, kterého O. Březina odbyl.“

Nakonec několik odkazů na kritické stati o Demlově Svědectví: F. Chudoba „Svědectví o Otokaru Březinovi“ (Lid. noviny z 9. VII. 1931), dr. Šlechta „Odpočivej v pokoji“ (Národ. listy z 15. IX. 1931), „Svědectví Mor. Kola spisovatelů o Jakubu Demlovi“ (Čsl. republika z 18. IX. 1931), Arne Novák „Příklad a pohoršení“ (Lid. noviny z 6. IX. 1931), „Kulturní ostuda o Slovensku“ (L. n. z 1. VIII. 1931), recenze Činu III./2., Lbl „Katolický kněz spisovatel J. Deml a básník O. Březina“ (Masarykův lid z 10. VII. 1931).

Krátkou noticku z Nového lidu (z 14. VII. 1931) cituji:

„Svým potupným výrokem o dnešní demokracii dává básník Deml zapravdu mistru Březinovi, který mně roku 1907 v jaro-měřickém zámeckém parku mezi jiným pravil: ‚Deml je neklidný duch, který bez nepřátel nedovede žít; jeho nečeské jméno svědčí, že není z naší krve a kostí, leč z cizího fládru, z jakého ve středověku tesali mučedníky.‘ Takový římský kněz ovšem nikdy nepřilne k demokracii.“ Cituji jen proto, že jde vlastně také o svědectví.

O Demlovi jest charakteristická noticka v Českém zápase 1931, str. 195.

Určité svědectví o Březinovi čtu v besídce Č. zápasu 1929, kde znalec Březinova díla K. Sedláček píše:

„Dělníku pera, hrdino ducha, proroku nadzemských vidin,
jenž jako jasnovid okem svým pronikals hranice světa,
které člověku v oparu neproniknutelném mizí —
co z vinice duše Tvé odnesli jsme si sladkých a bohatých hroznů!

Byls pěvcem Vesmíru, zpívals o tajemstvích živého Věčna,
z harý své prameny boží do duší našich vylévaje,
duchem jsi brázdil pláně a pole Nekonečna
a Nivy Vesmíru, kde Osud nám neznámý, zemi i lidem zraje.

Zákony života hledaje, promítals v srdce je lidská,
by v duších hořel Víry a Lásky a Naděje oheň.
U lože trpících stávala duše Tvá milosrdná,
i v rabu člověka vidouc, božího syna a bratra.“

*

Účelem článku není nic jiného, než komentovati situaci a tlumočiti touhu těch, kteří jsme poznali Březinu pouze z jeho díla, aby povolanejší nám rozřešili tajemství jeho osobnosti. Neboť, podle psychologické pravdy „verba movent, exempla trahunt“, osobnost a dílo tvůrcovo jsou integrujícími složkami souvztažnými. I když je nutno vždy přimhouřiti oko nad lidskými slabostmi, při četbě Demlova Svědectví jsme se o Březinu zachvěli. Ne že bychom byli stáli o legendární nimbos pro něho, ale prostě proto, že v Demlově Svědectví *Březina* znovu umírá.

Dr. J. R. Stejskal:

ČESKOSLOV. CÍRKEV A JEJÍ STYKY ZAHRANIČNÍ.

(Pokračování.)

Prvním pokusem o organisování snah a ideí církví nových, pokrokových, byla „Conférence Inter-Confessionelle pour la Paix“, tedy „mezi-náboženská“ konference pro mír; nepřekládáme „mezi-církevní“, ježto tato konference, konaná v Haagu roku 1928, po světových konferencích ve Stockholmu a Lausanne, vzala si za úkol shromáždit k společné mírové práci náboženské